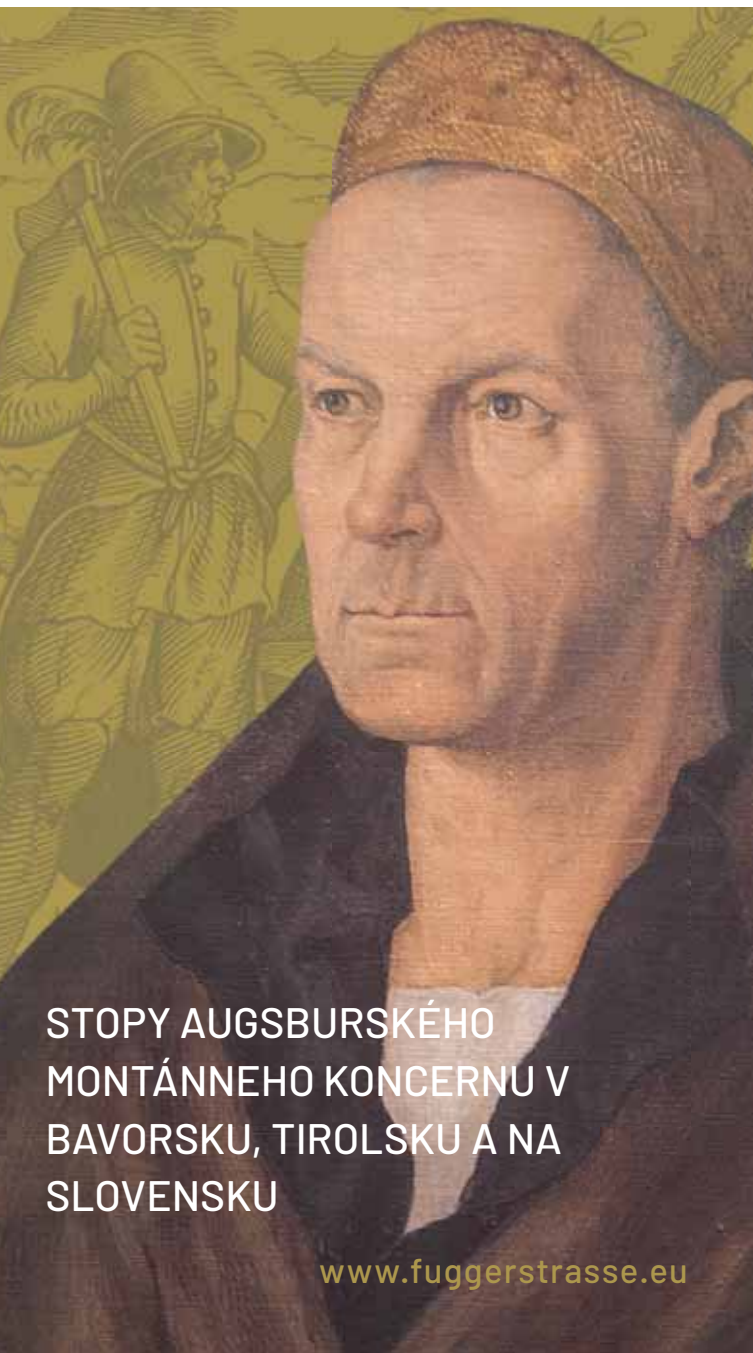

EURÓPSKA FUGGEROVSKÁ CESTA

STOPY AUGSBURSKÉHO MONTÁNNÉHO KONCERNU V BAVORSKU, TIROLSKU A NA SLOVENSKU

www.fuggerstrasse.eu

Ako za čias Fuggerovcov: Baník v striebornej bani Schwaz, ktorá bola nazvaná „matkou všetkých baní“.

Čo je Európska fuggerovská cesta?

Európska fuggerovská cesta je trasa kultúrnej cesty, ktorá povedie k montánnemu hospodárstvu skorého novoveku v Allgäusku, v Tirolsku a na Slovensku. Fuggerovské domy, fuggerovské zámky, reliktý baníctva, ukážkové bane, banické náučné chodníky a technické pamiatky, múzeá a umenie sú zástupcami ústrednej kapitoly európskych hospodárskych dejín, v ktorej zohrávali augsburskí Fuggerovci centrálnu rolu. Baníctvo a kovy rozhodujúco určovali politické dejiny Habsburgovcov a Európy – s veľkými dôsledkami aj na Afriku, Ameriku a indický subkontinent.

Fuggerovská cesta povedie do pozoruhodných miest, ale aj do vysokohorských krajín v hornom Allgäusku a v Tirolsku a taktiež do Karpát. Ide sa pri tom často aj pod zem – do rudných štôlní a k baníkom. Pamätné roky pripomínajú cisára Maximiliána I. a Jakoba Fuggera „Bohatého“, podujatia od výstav až po divadelné hry sa venujú rozkvetu a úpadku baníctva v strednej Európe.

Kto boli augsburskí Fuggerovci?

Rozprávkovo bohatými sa stali Fuggerovci v Augsburgu skorého novoveku vďaka obchodu s bavlnou a pôžičkám pre pápežov, cisárov a kráľov – predovšetkým však vďaka montánnemu hospodárstvu.

Po začiatkoch v dobývaní zlata pri obciach Gastein a Rauris v pohorí Vysoké Taury v období okolo r. 1490 vznikol celoeurópsky pôsobiaci bankový koncern Fuggerovcov. Boli to však rudné bane a huty v Tirolsku – najmä v mestách Schwaz a Sterzing –, v Banskej Bystrici v Hornom Uhorsku (dnešnom Slovensku), v Korutánsku a v Kastílii, ktoré prinášali Fuggerovcom veľké zisky.

V centre celoeurópskej siete dopravných, obchodných a informačných ciest stálo ríšske mesto Augsburg. Bohatstvo nadobudnuté Fuggerovcami sa tam ešte dnes ukazuje v kostoloch, na iných pamiatkach a na skvostných fontánach v meste Fuggerovcov. Slávna je Fuggerei, ktorú založil montánný podnikateľ Jakob Fugger „Bohatý“ v roku 1521

Čo znamená montánne hospodárstvo?

Fuggerovci boli nazvaní „Kruppovcami skorého novoveku“: skutočne vznikol za Jakoba Fuggera „Bohatého“ a jeho synovca a následníka Antona Fuggera horizontálne a vertikálne diverzifikovaný montánný koncern moderného razenia. Už len samotná rozsiahlosť fuggerovského impéria, ktorého rudné bane a huty boli medzi Španielskom a Slovenskom, dáva pojmu „koncern“ zmysel. Podnik sprístupňoval nové ako aj „zaplavené“ bane, nechával dobývať rudy, spracovávať surovú rudu v stupách a zhutňovacích prevádzkach a obchodoval s polovýrobnkami a

Vrátkári v zážitkovej bani na Schneebergu a banický pamätník pri fuggerovskom dome v meste Schwaz.

hotovými výrobkami. Transporty, ktoré s tým boli spojené – vo vreciach zapojených za sebou ako vlak, na nosných koňoch, na vozoch, pltiach a lodiach (ktorými sa prepravovala med' cez Baltické a Severné more, aby sa z Antverp previezla na portugalských karavelách do Afriky a okolo nej až do Indie) – boli logistickými majstrovskými výkonmi. S montánnym hospodárstvom sa spájali finančné obchody Fuggerovcov s Habsburgovcami, s kráľmi Uhorska, Portugalska a Španielska, s kurfirstami a kardinálmi. Ale aj zásobovanie baníkov lojom a baníckych rodín potravinami bolo výnosnou obchodnou oblasťou.

Ide aj o „drobných ľudí“?

Ukážkové bane, náučné chodníky a múzeá na Európskej fuggerovskej ceste sa nezaoberajú len rôznorodými techno-lógiami, ale aj ľuďmi v bankách miestach, do ktorých prúdili baníci z celej Európy. Život haviarov a vrátkárov, ťahačov vrieč a prevádzáčov koňmo cez priesmyky, práčiek rudy či učňov pri odlučovaní rudy ako aj ich rodín zohráva dnes v ukážkových baniach a múzeách rovnako dôležitú rolu ako život minciarskych majstrov, bankých sudcov, bankých inžinierov, hutníkov a remeselníkov, faktorov a majiteľov baní, kráľov a cisárov.

Ktoré kovy zohrávajú rolu?

Bola to predovšetkým med' z bankých závodov v meste Schwaz Banská Bystrica, ktorá sa smela predávať bez nárokov zemepánov. V neposlednom rade kvôli obchodu s Afrikou a Indiou exploval dopyt presne v čase, keď Fuggerovci začali dominovať európskemu trhu s med'ou. Pritom bola med' len vedľajším produktom pri sciedzani striebra: vznikala pri oddeľovaní striebra od čiernej medi. Cenné striebro slúžilo ako kov na výrobu mincí – a Fuggerovcom ako zábezpeka pri pôžičkách pre zemepánom, ktorí vlastnili banký regál, ťažobné práva. Olovo zo Schneebergu a z blízkosti mesta Hall sa hromadne používalo pri sciedzani. Železná ruda sa dobývala a zhutňovala v horskej dedine Hindelang, železo sa priamo na mieste spracovávalo na zbrane a nástroje.

Prečo tieto banké miesta, prečo Augsburg?

Banská Bystrica a Schwaz boli v strednej Európe rozhodujúcimi bankými miestami pre Fuggerovcov: ich medenej rude vďačil tento montánný koncern za raketový vzostup. Všetky banké miesta na Európskej fuggerovskej ceste sú navštevniahodné – ukážkové bane a múzeá, náučné chodníky a turistické trasy, technické pamiatky a fuggerovské domy ponúkajú „históriu na dotyk“. Tieto miesta sa nachádzajú v mimoriadne pôvabných horských regiónoch. A návštevníci fuggerovského mesta Augsburgvidia, ako sa „banké požehnanie“ stalo stavebným umením a umením – a základom pre Fuggerei z roku 1521, dnes najstaršie sociálne sídlisko na svete.

Partneri Európskej fuggerovskej cesty

AUGSBURG

Regio Augsburg Tourismus GmbH
Tourist-Information
Rathausplatz 11 | D-86150 Augsburg | Tel. +49 821 50207-0
regio@regio-augsburg.de | www.augsburg-tourismus.de

Fürstlich und Gräfllich Fuggersche Stiftungen
Fuggerei 56 | D-86152 Augsburg
Tel. +49 821 319881-0 | info@fugger.de | www.fugger.de

BAD HINDELANG

Bad Hindelang Tourismus
Marktstraße 9 | D-87541 Bad Hindelang
Tel. +49 8324 8920 | info@badhindelang.de | www.badhindelang.de

BANSKÁ BYSTRICA

Turistické informačné centrum Banská Bystrica
29. augusta 27 (pri autobusovej stanici)
SK-974 01 Banská Bystrica | Tel. +421 48 4330626
tic@banksabystrica.sk | www.visitbanksabystrica.sk

HALL

Tourismusverband Region Hall-Wattens
Unterer Stadtplatz 19 | A-6060 Hall in Tirol
Tel. +43 5223 455440 | info@hall-wattens.at | www.hall-wattens.at

SCHWAZ

Stadtmarketing und Saalmanagement Schwaz GmbH
Andreas-Hofer-Straße 10 | A-6130 Schwaz
Tel. +43 5242 6960-101 | info@szentrum.at | www.schwaz.at

STERZING

Tourismusgenossenschaft
Sterzing Pfritsch Freienfeld
Stadtplatz 3 | I-39040 Sterzing, Südtirol
Tel. +39 0472 765325 | info@sterzing.com | www.sterzing.com

V SPOLUPRÁCI S FUGGER®

Viac? www.fuggerstrasse.eu

IMPRESSUM

Vydavateľ: Regio Augsburg Tourismus GmbH,
Riaditeľ pre turizmus Götz Beck (V.i.S.d.P.)
Konceptia a text: Martin Kluger/context verlag Augsburg (www.context-mv.de)
Úprava: concret Werbeagentur GmbH, Augsburg (www.concret.cc)
Titulný obrázok: Bayerische Staatsgemäldesammlungen –
Štátna galéria v Kostole sv. Kataríny Augsburg
Fotografie obsah: Martin Kluger/context verlag Augsburg (7),
Thomas Baumgartner/context verlag Augsburg (1), W.B. Kleiner/Bad Hindelang (1)

FUGGER® je registrovaná značka spoločnosti „Die Fugger GmbH Augsburg“

Jakob Fugger vytvoril približne od r. 1490 popredný európsky montánný koncern. Jeho portrét možno vidieť v Štátnej galérii v Augsburgu.

Augsburg, mesto bohatých Fuggerovcov, Fuggerei a renesancie

V r. 1367 sa do Augsburgu prisťahoval prvý Fugger, o dve generácie neskôr sa tento rodinný podnik – predovšetkým vďaka obchodovaniu s kovmi a od 90. rokov 15. storočia aj vďaka podnikaniu v baníctve – dostal do hospodárskej elity Európy. Banský koncern Fuggerovcov dnes v Augsburgu pripomína už len Zážitkové múzeum Fuggerovcov a Welserovcov. Zato však ukazujú mnohé pamiatky, ako Jakob Fugger „Bohatý“ a jeho následníci, ako stavební investori a mecéni so zmyslom pre umenie a taktiež ako darcovia, použili bohatstvo nahonobené v neposlednom rade baníctvom. Kaplnkou Fuggerovcov v kostole sv. Anny a fuggerovskými domami priniesli Fuggerovci do mesta taliansku renesanciu. Fuggerei je najstaršie jestvujúce sociálne sídlisko sveta.

V Augsburgu je „povinné“:

- ›**Fuggerei:** V 67 domoch tohto sociálneho sídliska žije približne 150 odkázaných katolíckych Augsburčanov za ročné nájomné 0,88 EUR a tri modlitby denne za rodinu zakladateľa. | www.fugger.de
- ›**Fugger und Welser Erlebnismuseum:** Dejiny Fuggerovcov v renesančnom Augsburgu | www.fugger-und-welser-museum.de
- ›**Štátna galéria v Kostole sv. Kataríny:** Portrét Jakoba Fuggera z dielne Albrechta Dürera | www.pinakothek.de/node/235

Hľadanie zlata a dobývanie železnej rudy priviedli Fuggerovcov do oblasti Allgäu. Pripomínajú to tri prastaré hámre v obci Bad Hindelang.

Fuggerovský dom, umenie, štyri koliby: Železo prilákalo Fuggerovcov do Hindelangu

Najneskôr v r. 1529 mali Fuggerovci zastúpenie v oblasti Allgäu, keď letovali kone na jednej z kolíb v Hindelangu. Najskôr to však boli skôr pokusy s ťažbou zlata a spracovanie železnej rudy v hámroch poháňaných vodným kolesom na rieke Ostrach, ktoré prilákali tento augsburský banický koncern do oblasti dnešnej trhovej obce Bad Hindelang. Štyri koliby Fuggerovcov v údolí rieky Ostrach a Retterschwang ešte existujú, jeden dom Fuggerovcov v obci Bad Hindelang a jeden vzácny obraz Márie od Hansa Holbeina st. ako dar od Fuggerovcov v obci Bad Oberdorf sú spomienkou na nich. Oblasti dobývania rudy svedčia o tom, že idyllický Bad Hindelang bol „Porúrim“ oblasti Allgäu. Hámre pri rieke Ostrach, kde si Fuggerovci nechali vyrobiť tisíce oštepov, sú jedinečnými pamätníkmi predindustriálneho spracovania kovov.

V Bad Hindelangu je „povinné“:

- ›**Hámre:** V troch prastarých kováčskych dielňach pri rieke Ostrach, ktorých hámre boli poháňané vodou, možno dnes kúpiť panvice na pečenie a dekoratívne zbrane. | www.badhindelang.de
- ›**Koliby:** Turistické prechádzky za olovrantom v kolibách Mitterhaus, Gund a Engeratsgund – ktoré kedysi patrili Fuggerovcom
- ›**Umenie:** Obraz Márie od Hansa Holbeina st. v kostole v Bad Hindelangu, miestna časť Bad Oberdorf, je gotickým umeleckým klenotom.

V Thurzovom dome v Banskej Bystrici sa nachádzala faktória banského koncernu. Medz dnešného Slovenska bola základňou pre rozmach Fuggerovcov.

Na medenej rude z Banskej Bystrice získali Fuggerovci obrovský majetok

Jeden stredoveký výrok hovorí: „Zlatý Augsburg spočíva na medenej Banskej Bystrici.“ V srdci dnešného stredného Slovenska, v Banskej Bystrici (Neusohl), začal v r. 1494 za pomoci krakovského banského inžiniera Jána Thurzu rozmach fuggerovského medeného impéria. Pri dobývaní medenej rudy s obsahom striebra vniesli Thurzovci svoje kontakty k uhorskému kráľovskému dvoru, svoje technické znalosti a inovatívnu techniku vyciežania. Fuggerovci vložili kapitál. Obchod s meďou, ktorému montánný koncern Fuggerovcov dominoval v rámci celej Európy, umožnil zbohatnúť obom rodinám. Od r. 1496 do r. 1546 boli Fuggerovci vedúcimi montánnymi podnikateľmi v Banskej Bystrici, rodina Thurzovcov v r. 1526 zo spoločnosti vystúpila.

V Banskej Bystrici je „povinné“:

- ›**Thurzov dom:** V tomto dome v historickom jadre mesta bolo sídlo Thurzovsko-Fuggerovskej spoločnosti. Na freskách v Zelenej miestnosti možno nájsť banické motívy. | www.visitbanksabystrica.sk
- ›**Banická dedina:** Rudné bane Thurzovsko-Fuggerovskej spoločnosti sa nachádzali v banskej dedine Špania Dolina (Herrengrund). Múzeum medi a banický náučný chodník s banským vodovodom ako aj s klopačkou tam informujú o historickom banskom hospodárstve. | www.slovakia.travel/de/bergbauwerke-in-spania-dolina

Veža Münzerturm je symbolom mesta Hall a taktiež veľkolepá stavba hradu Hasegg, kde sa striebro z mesta Schwaz používalo na razenie mincí.

Hrad Hasegg a banické múzeum, fuggerovská faktória a Fuggerov epitaf

Najmä v posledných rokoch Jakoba Fuggera a za čias Antona Fuggera malo mesto Hall v Tirolsku centrálny význam pre fuggerovskú firmu. Avšak už od decembra 1485, keď si Žigmund „Plný mešec“, tirolský arcivojvoda, po prvýkrát zobral u Fuggerovcov pôžičku viac než 3000 guldenov, bola história augsburskej rodinnej firmy úzko spojená s históriou mince a soľnej panvy Hall. V r. 1488 – Fuggerovci požičali arcivojvodovi Žigmundovi už 150000 guldenov – prešiel hlavný diel tirolského striebra do rúk Fuggerovcov. Solivarné mesto malo síce ešte vo fuggerovskom montánnom koncerne zohrávať niekoľko desaťročí rolu – avšak okolo r. 1539 bola faktória preložená z mesta Hall do blízkeho banského mesta Schwaz. V starej časti mesta Hall nájdeme niekdajšiu fuggerovskú faktóriu.

V Halle je „povinné“:

- ›**Múzeum Munze Hall:** V tomto múzeu na hrade Hasegg je možné vidieť prvý toliar na svete – Hall je teda aj „rodiskom“ dolára. | www.muenze-hall.at
- ›**Banické múzeum:** História získavania soli – uprostred centra historickej časti mesta Hall objavíme v umelo vytvorenej štôlni nástroje, minerály a kĺzačku ako pod zemou. | www.hall-in-tirol.at

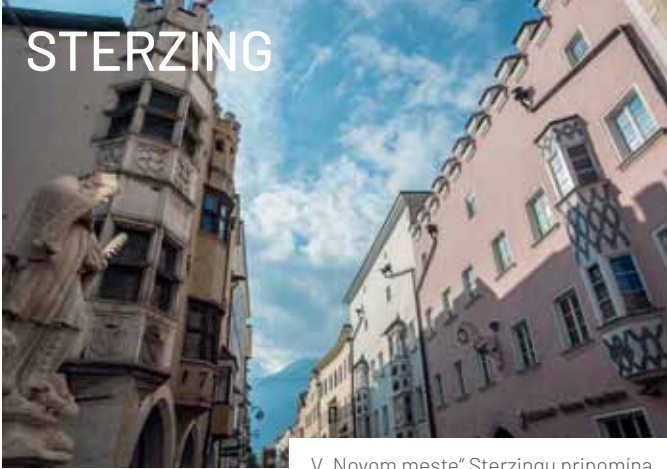
V dome „Kreuzwegerhaus“ na „fuggerovskej ceste“ v meste Schwaz pracovala druhá faktória. Od r. 1522 boli Fuggerovci vo Schwazi aj majiteľmi baní.

V banskom meste Schwaz: tri epitafy Fuggerovcov a dva fuggerovské domy

Podľa legendy sa Schwaz stal banským mestom v roku 1409. Avšak medená ruda sa tu dobývala už v predhistorickej dobe. Ťažba medi a striebra bola najskôr obchodom, ktorý prevádzkovali miestni majitelia baní – z mesta Schwaz, Hall alebo Innsbruck. Už v r. 1487 však získali Fuggerovci podiely na obchodnej firme istého veľkopodnikateľa z Kufsteinu. V r. 1522 vstúpil Jakob Fugger „Bohatý“ s podielmi na baniach a hutách z konkurznej podstaty tohto majiteľa bane do montánneho priemyslu v Schwazi. Následne sa Schwaz stal jedným z najvýznamnejších stanovišť Fuggerovcov: v r. 1546 tam Anton Fugger dočasne presunul firemnú centrálu z Augsburgu. Dva fuggerovské domy a tri epitafy, jeden pamätník a banický chodník pripomínajú éru Fuggerovcov, ktorá vo Schwazi skončila v r. 1657.

Vo Schwazi je „povinné“:

- ›**Ukázková baňa:** Strieborná baňa v meste Schwaz pripomína 800 metrov pod zemou s baníkmi, štôľňami a „vodným umením“ obdobie Fuggerovcov. | www.silberbergwerk.at
- ›**Fuggerov pamätník:** Na fuggerovskom dome na ulici „Fuggergasse“ objavíme pamätnú bustu Ulricha Fuggera ml., ktorý v Schwazi zomrel.
- ›**Zámok:** Niekdajší fuggerovský zámok Tratzberg pripomína izbou „Fuggerstube“ tento montánný koncern. | www.schloss-tratzberg.at

V „Novomeste“ Sterzingu pripomína jeden fuggerovský dom tento augsburský banský koncern. Fuggerovci boli do r. 1663 aktívni v baníctve pri Sterzingu.

Na jednej z najkrajších ulíc južného Tirolska stojí dom augsburských Fuggerovcov

Od r. 1524 mali augsburskí Fuggerovci zastúpenie ako majitelia baní v banskom priemysle pri Sterzingu: Jakob Fugger „Bohatý“ nadobudol prvé podiely na baniach rok pred svojou smrťou. Čoskoro zaujal ich montánný koncern v baniach okolo Sterzingu dominantnú pozíciu: Fuggerovci postupne získavali do svojho vlastníctva veľkú časť podielov na baniach na Schneebergu, v údolí Pflersch, Ridnaun a Passeier, v Gossensaße a Grassteine, viacero medziskladov na rudu a dve stupy na vodný pohon. Nakoniec neboli Fuggerovci nikde v baníctve preukázateľne dlhšie ako pri Sterzingu. Začiatkom roka 1663 odovzdal ich montánný koncern, spomienkou na ktorý je jeden dom v novom meste Sterzingu, posledné podiely na baniach na Schneebergu.

V Sterzingu je „povinné“:

- ›**Ukázková baňa:** 20 minút od centra Sterzingu sa nachádza Štátne múzeum baníctva v Ridnaun. V štôľňach tejto ukážkovej bane narazíme okrem iného na haviarov a vrátkári ako za čias Fuggerovcov. | www.bergbaumuseum.it
- ›**Banická dedina:** Za kedysi najvyššie položenou banickou osadou v Európe – St. Martin na Schneebergu – vedie túra do zadnej časti doliny Passeiertal. | www.suedtirolerland.it